

**OSLO
STATSADVOKATEMBETER**

Politimesteren i Oslo politidistrikt

Sendes via e-post

DERES REF.:

VAR REF.:

2019/01459-14

DATO:

23.11.2020

INSPEKSJON/TILSYN AV OSLO POLITIDISTRIKT – ENHET VEST

Den 9. til 11. november 2020 gjennomførte Oslo statsadvokatembeter inspeksjon av Oslo politidistrikt, Enhet vest (ENV). Gitt de eksisterende smitteverntiltakene ble det ikke avholdt fysiske møter. De fire møtene som ble avholdt, var alle VTC-møter. Det ble denne gangen ikke avholdt et slikt oppsummeringsmøte som er vanlig med deltakelse av medarbeidere både fra påtaleseksjonen og etterforskningsseksjonen, samt andre aktuelle ledere fra andre seksjoner.

Fra Oslo statsadvokatembeter deltok førstestatsadvokat Berit Sagfossen, statsadvokatene Per Egil Volledal, Anne Christine Stoltz Wennersten, Aud Kinsarvik Gravås og Stein Vale.

Inspeksjonen var som vanlig forberedt gjennom et bestillingsbrev fra Oslo statsadvokatembeter med angivelse av temaer som man før inspeksjonen ønsket en skriftlig redegjørelse for, samt angivelse av sakstyper man ønsket å kontrollere i tilknytning til inspeksjonen. Den skriftlige redegjørelsen og lister over saker til gjennomgang ble mottatt 2. november 2020.

Den første dagen under inspeksjonen ble det holdt et møte med driftsenhetsleder Stein Olav Bredli, leder for påtaleseksjonen Stine Karlsen, leder for etterforskningsseksjonen Laila Stenersen og de to påtaleavsnittslederne Nina Caroline Sundgaard (Majorstuen) og Kjersti Lauvsnes (Asker og Bærum).

Organisering, saksansvar og bemanning

Fra 1. januar 2020 ble de tidligere kommunene Røyken og Hurum, som politimessig hørte til Sør-Øst politidistrikt, innlemmet i Asker kommune og således blitt en del av Oslo politidistrikt

Enhet vest. Det geografiske området som enheten nå dekker, har ca. 400 000 innbyggere og behandler mellom 19 000 og 20 000 av Oslo politidistrikts noe over 70 000 straffesaker i 2020.

Innenfor funksjonene påtale og etterforskning er det gjennomført følgende organisatoriske endringer siden forrige inspeksjon:

- Økonomiavsnittet er nedlagt.
- Det er etablert et etterforskningsavsnitt ved Asker politistasjon.
- Det er etablert et avsnitt for etterforskning av seksuallovbrudd ved Bærum politistasjon. Leder og politifaglig etterforskningsleder på plass høsten 2020.

Polititjenesten i de tidligere kommunene Røyken og Hurum dekkes av Asker politistasjon. I tillegg bemannes lensmannskontoret i Midtbygda to dager i uken.

Enheten har et eget etterforskningsavsnitt for digitalt politiarbeid og andre etterforskningsmetoder. Avsnittet er bemannet med analytikere, kriminalteknikere og datakrimetterforskere, og bistår de øvrige avsnittene, i særlig grad i forbindelse med etterforskning av seksuallovbrudd. Avsnittet for spesiell etterforskningsinnsats arbeider i hovedsak med mobile vinningskriminelle og dekker hele politidistriktet. Sakene har ofte et internasjonalt tilsnitt.

Politivakten, som er et eget avsnitt i etterforskningsseksjonen, har kun åpent i kontortiden. Om noen vil inngi en anmeldelse til politiet utenom kontortid, og det ikke gjøres i tilknytning til politiets patruljevirkosomhet eller via nettet, må de oppsøke Polithuset på Grønland.

ENV har ansvaret for etterforskning og påtalebehandling av ambassadesaker i Oslo politidistrikt. Dette er svært få saker, og er i hovedsak skadeverksaker og lovbrudd begått av personer med diplomatisk immunitet.

Da ENV i 2019 overtok ansvaret for saker om seksuallovbrudd fra FEE for området som tilhørte Majorstuen politistasjon, var avsnittet som den gang hadde ansvaret blant annet for den type saker, ikke tilstrekkelig dimensjonert. Det ble derfor foretatt interne omfordelinger av ressurser. ENV har utarbeidet en egen evalueringsrapport om behandlingen av seksualovergrepssaker etter at saksansvaret ble overført 1. april 2019. Rapporten, som er av 27. mai 2020, konkluderer med at det var en riktig beslutning å overføre ansvaret til ENV og at både kvaliteten og effektiviteten er opprettholdt. Det skal dog bemerkes at for voldtektssakene har enheten ikke måloppnåelse hva gjelder saksbehandlingstid. Oslo politidistrikt evaluerer for tiden behandlingen av voldtektssaker. En rapport vil foreligge i løpet av november.

Andre endringer fra april 2019 når det gjelder saksansvar er at NAV-sakene nå trekkes av FEE og at mindre alvorlige brann saker skal behandles ved de tre geografiske driftsenhetene.

Det siste året er det registrert en stor økning i rans saker i ENV, særlig på Majorstuen. Det gjennomføres et godt samarbeid med alle seksjonene for å bekjempe denne formen for kriminalitet.

Ved påtaleseksjonen er det ansatt 28 jurister inklusiv seksjonsleder og to avsnittsledere. En politiadvokat er langtidssykemeldt, og en skal begynne i annen stilling i distriktet ca. 1.12.20. Juristen som slutter, blir erstattet.

Det er i alt 25 politiadvokater ved påtaleseksjonen. Disse er fordelt på følgende måte:

- Ti politiadvokater som jobber med saker fra lokal etterforskning i Asker og Bærum, to politiadvokater med ansvar for ungdomssaker og en som bemanner lokalt straffesaksmottak (LSM).
- Seks politiadvokater som jobber med saker fra lokal etterforskning på Majorstuen, herunder en politiadvokat med ansvar for ungdomssakene.
- Tre politiadvokater som jobber med saker om seksuallovbrudd.
- Fire politiadvokater som jobber med vold i nære relasjoner.
- To politiadvokater er knyttet til Spesiell innsats mot mobile vinningskriminelle.

Etterforskningsseksjonen består av tre avsnitt for lokal etterforskning, ett avsnitt for etterforskning av vold i nære relasjoner, ett avsnitt for seksuallovbrudd, ett avsnitt for Spesiell innsats (SI) som jobber med utenlandske vinningskriminelle, ett avsnitt for digitalt politiarbeid og andre etterforskningsmetoder (DPA) og ett avsnitt for politivakt.

De er 125 medarbeidere, hvorav 100 er politiutdannet og 25 er sivilt ansatte.

I april 2019 ble ny lokal straffesaksinstruks vedtatt og det medførte den endring at NAV-sakene trekkes av FEE og mindre alvorlige brann saker ble lagt ut på GDE. En endring som kan få betydning fremover, er en presisering av påtaleseksjonens ansvar for spørsmålet om opprettholdelse av beslag tatt av tjenestepersoner og krav til notoritet rundt dette.

Betydningen av Covid-19 for straffesaksarbeidet

Ledelsen i ENV gir uttrykk for en særlig bekymring knyttet til saker som gjelder vold i nære relasjoner, der enheten har merket en reduksjon i antall saker under nedstengningen i våres. Det har imidlertid så smått begynt å ta seg opp igjen med antall saker, men det burde egentlig

vært flere saker med tanke på overtakelsen av Røyken og Hurum. Generelt har kapasiteten på etterforskningssiden av disse sakene heller ikke vært god nok, og en del saker blir liggende på grunn av nødvendigheten av å prioritere fristene for de tilrettelagte avhørene. Mange av disse sakene ligger derfor hos etterforsker selv om de begynner å bli gamle. Politiet understreker viktigheten av samarbeidet med eksterne samarbeidspartnere da man er bekymret for barn/ unge og andre sårbare grupper nå når det kommer til en ny nedstenging i Oslo. Dette er også krevende saker å ferdigstille fra hjemmekontor.

Når det gjelder bruk av hjemmekontor kontra oppmøte på kontoret foregår det hele tiden en vurdering av tjenstlige behov opp mot hensynet til å ferdigstille saker. Dette er styrende for bruken av hjemmekontor, og det vil derfor ikke innføres faste grupper som rullerer på hjemmekontor. Vi vil bemerke at et slikt opplegg virker fornuftig og fleksibelt.

Når det gjelder etterforskning og reaksjonsfastsettelse i saker som gjelder brudd på smittevernloven, følges de retningslinjene som er gitt av Riksadvokaten. FSI tar også disse sakene ut av større komplekser (vedlegges ikke) for å sikre rask påtaleavgjørelse.

På grunn av smitteverntiltakene har det blitt en reduksjon i kurs- og opplæringsvirksomheten, herunder utsettelse av obligatorisk årlig opplæring.

Gjennomføring av tilrettelagte avhør og rettsmedisinske undersøkelser av barn

Enheten benytter stort sett Barnehuset i Oslo, men har unntaksvis benyttet Barnehuset i Sandefjord. Barnehuset i Oslo har stort sett god kapasitet til å gjennomføre avhør, og det er til sammen 10 etterforskere ved enheten som kan ta avhør. Enhet Øst og FEE bidrar med avhørere ved behov. Enheten forsøker i størst mulig grad å benytte påtaleansvarlig på saken som avhørsleder, men i enkelte tilfeller må andre møte i avhøret grunnet kollisjon med hovedforhandlinger e.l. og hensynet til å overholde fristene.

Oversikt over antall avhør i første og annet tertial 2020:

(Se neste side)

Måned	2020	2020	2020	2020	2019	2019	2019	2019
	VIN	SO	Andre	Totalt	VIN	SO	Andre	Totalt
Januar	16	6	1	23	8	0	3	11
Februar	10	0	1	11	8	4	0	12
Mars	2	8	0	10	12	1	0	13
April	6	8	0	14	9	3	3	15
1 - tertial	32	24	2	58	37	8	6	51
Mai	8	11	0	19	15	3	2	20
Juni	14	5	1	20	7	4	2	13
Juli	0	3	0	3	1	4	1	6
August	3	6	2	11	2	2	0	4
2 - tertial	25	25	3	53	25	13	5	43
Totalt	57	49	5	111	62	21	11	94
1 og 2 tertial								

Det skal gjennomføres en evaluering av saker der det er foretatt rettsmedisinsk undersøkelser, der det skal kartlegges om rolleforståelsen er god nok, om mandatene er gode nok og om undersøkelsene gjennomføres på en hensiktsmessig måte.

Arbeidet med systematisk erfaringslæring

ENV har ingen overordnet plan eller mal for evaluering av straffesaker. Dette håndteres ulikt på de forskjellige avsnittene. Den systematiske erfaringslæringen har blitt satt litt tilbake grunnet Covid-19. Det hersker en viss usikkerhet knyttet til hvem som skal ta initiativ til slike tiltak. For tiden er det ikke en god nok struktur rundt dette ved enheten. Statsadvokatene har vært involvert i evalueringer i noen få saker hittil i år.

Erfaringer med europeisk arrestordre (EAW-saker)

ENV opplever at det er en fordel med enklere regelverk og rutiner for utleveringer/overleveringer. ENV har hatt flere overleveringer på bakgrunn av EWA. I tillegg til enklere prosedyrer kan det virke som om pågripelser skjer hurtigere med EWA sammenliknet med tidligere. I enkelte saker har det imidlertid vært noen utfordringer av ren saksbehandlingsmessig karakter hvor påtalemyndigheten i politiet har blitt et unødvendig mellomledd mellom statsadvokaten og Sirenekontoret ved Kripes.

Lokale rutiner for opplæring av aktorfunksjonen

ENV har gode rutiner for oppfølging av nye aktorer. De har en fadderordning og enheten følger en egen opplæringsplan for nytilsatte. De fleste av ENVs politiadvokater har lang erfaring fra politiet, men ønsker likevel å følge hverandre i retten, i tillegg til å følge en statsadvokat i retten. Alt dette ligger litt på vent grunnet de gjeldende smitteverntiltakene.

Restansesituasjonen ved enheten fordelt på hhv etterforskning og påtaleseksjonene

Hentet fra PSV og Månedrapporter STRASAK JUS087A/B/C

		Juli 2019	Juli 2020	Oktober 2020
IPA 3	Etterforsker	532	489	477
	Påtale	480	407	403

	SUM	1012	896	880
IPA 12	Etterforsker	83	60	62
	Påtale	132	87	91
	SUM	215	147	153

Det kan konstateres at restansesituasjonen er tilfredsstillende ved enheten. Som man ser av ovenstående tabell, har det vært en bra utvikling det siste året. I høst er det betydelig flere aktorater enn i våres, og dette vil sannsynligvis påvirke restansene på en negativ måte.

I fjorårets inspeksjonsrapport er det nevnt at juristene opplevde å få mange henvendelser om saker som de ikke hadde fått til behandling og følgelig ikke kunne svare på. Dette synes ikke å være et like stort problem i dag, og det nevnes at silingen fra FSI til LSM før saken settes ut, kan ha hjulpet på dette. LSM er bemannet med en erfaren jurist og erfarne etterforskere og ivaretar en viktig funksjon for ENV.

Møte om behandling av seksuallovbrudd

Det ble avholdt et eget møte om behandlingen av saker om seksuallovbrudd, også kalt SO-saker. På møtet deltok tre politiadvokater med seksuallovbrudd som spesialområde, lederen for Avsnittet for etterforskning av seksuallovbrudd og lederen for Avsnitt for vold i nære relasjoner, som tidligere i år hadde ansvar for denne sakstypen. Avsnittet for seksuallovbrudd ble skilt ut som egen avdeling i august i år.

Avsnittet mottar kun saker i kontortiden, og saker som kommer inn utenfor kontortiden blir normalt behandlet av Kriminalvakten frem til neste arbeidsdag. Det er ingen TA-avhørere tilknyttet avsnittet, og det er derfor avhengig av bistand fra Avsnitt for vold i nære relasjoner eller SEAS (Seksjon for etterforskning av alvorlige seksuallovbrudd) ved FEE. Det er normalt påtaleansvarlig som leder tilrettelagte avhør. Avsnittet får bistand fra Enhet vests avsnitt for digitalt politiarbeid (DPA) og kan også få noe bistand fra DPA sentralt i Oslo politidistrikt, men opplever at det er vanskelig å få prioritet, og at det ofte tar tid å gjennomgå databaseslag. Om gjennomgangen krever særlig kompetanse, for eksempel med bildegjenkjenning, kan Kripos bistå.

Juristene med ansvar for saksfeltet er erfarne og kompetente. Samtidig er det en utfordring at en betydelig andel av etterforskerne, inkludert noen etterforskningsledere, har lite erfaring eller erfaring kun fra andre fagfelter. Etterforskningsledere med erfaring er et viktig suksesskriterium. Det opplyses at samarbeidet mellom påtalejurister og etterforskere er godt. Mange av aktoratene utføres av statsadvokater. Arbeidet med tilrettelagte avhør krever mye tid og oppfølging. Det opplyses at samarbeidet med Barnehuset er godt. Når fristene for tilrettelagte avhør i noen tilfeller brytes, kan det være ulike årsaker til det, blant annet at arbeidsmengden for de tilgjengelige avhørerne er stor.

Sakenes koding (subsumsjon) har betydning for prioritering og ressurstilgang. Det opplyses at når voksne anmelder seksuelle overgrep blir saken kodet som det melder hevder har skjedd. I saker som gjelder overgrep mot barn, blir det gjerne gjort en ny vurdering etter tilrettelagt avhør.

Politifaglig etterforskningsleder har fokus på opplæring av etterforskere og patruljer i foreholdelse av rettigheter. Avsnittet har flere saker til behandling i år enn i fjor, og man har særlig sett en økning i anmeldte voldtekter sommeren 2020, økning i ungdomssaker, i tillegg til økende saksmengde fra Røyken og Hurum. Det har vært krevende å behandle disse uten at ENV er tilført tilsvarende ressurser. I tillegg har flere av etterforskningslederne lite erfaring, avsnittet mangler kompetanse til å håndtere elektronisk beslag, og har ikke egne TA-avhørere. Det opplyses at arbeidspresset påvirker etterforskerne, men at påtalejuristene opplever arbeidsmengden som håndterbar nå.

Møte om mishandling i nære relasjoner

Om organiseringen av avsnittet vises til inspeksjonsrapporten fra 2019. Fra 1. januar 2021 skal avsnittet deles inn i tre grupper, hvorav to av disse skal etterforske saker hvor barn er involvert, og én gruppe skal ha fokus på saker mellom voksne, stort sett partnervoldsaker. Planen med dette er at det skal kunne gis en mer stabil etterforskningsinnsats i partnervoldsakene, som gjerne har blitt nedprioritert i forhold til barnesakene. Det blir dessuten en økning på to ekstra etterforskere på avsnittet.

Det er opplyst å være bedre stabilitet og mindre sykefravær blant etterforskere enn hva som tilfelle i 2019.

Det er fire politiadvokater som arbeider med denne type saker. Det er opplyst at arbeidspresset er stort, det er korte frister for å gjennomføre tilrettelagte avhør og det blir ansett som viktigere at noen kan stille som avhørsleder enn at den som har påtaleansvaret i saken kan følge sin egen sak. Dessuten må disse politiadvokatene tidvis også avgis til å

aktørere andre saker utenom avsnittet grunnet sykdomsforfall ellers ved seksjonen. Ellers beskrives det at politiadvokatene bruker mindre av sin tid nå på etterforskningsledelse, og at dette nå i større grad kanaliseres via politifaglige etterforskningsledere.

Avsnittet har et ganske bredt etterforskningsansvar. I tillegg til overtredelsene av strl. 2005 § 282 og § 283 og strl. 1902 § 219, og eventuelle seksualovergrep i sammenheng med disse, skal det etterforskes saker som gjelder omsorgsunndragelse, tvangsgifte, æresrelatert vold (herunder kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og barneekteskap), overgrep som begås mot familiemedlemmer som ikke tilpasser seg storfamiliens krav om fortsatt å tilhøre opprinnelseslandets normer og tradisjoner, og brudd på kontakt- og besøksforbud når avsnittet selv har utstedt forbud eller fått dom på kontaktforbud.

Som nevnt i fjorårets rapport hadde ENV igangsatt et prøveprosjekt hvor etterforskerne skulle skrive avhørene underveis i avhøret. Tanken var blant annet at man i avhørene raskere skal komme frem til det som er relevant for saken, og at avhørene ikke skal bli for lange. Etter en del intern motstand i begynnelsen, ser man nå positive effekter av dette, blant annet at det brukes mindre tid på å få et avhør ferdigskrevet og at de blir mer målrettede. Statsadvokatene er positive til denne forbedringen, som også på en bedre måte oppfyller kravene i Riksadvokatens avhørsrundskriv, hvor det blant annet heter: "Et sammendrag skal utformes slik at det gir et representativt bilde av forklaringen og dekker det straffbare forhold, de objektive og subjektive straffbarhetsvilkår og dokumenterer øvrige opplysninger av betydning for tiltale spørsmålet og reaksjonsfastsettelsen. Sammendraget skal inneholde alle relevante opplysninger, men heller ikke mer."

Etter at smittevern hensyn tilsa begrensninger i sosial omgang og arrangementer våren og sommeren 2020 gikk antall mottatte anmeldelser noe ned, men er nå den siste tiden opplyst å være tilnærmet på et normalnivå igjen. Overtakelsen av saker fra Røyken og Hurum vil også medføre en økning i saksmengden. ENV har hatt en liten økning av gjennomførte tilrettelagte avhør sammenliknet med i fjor. Barnehuset har hatt god nok kapasitet til å gjennomføre avhør i 2020. Det har gjennom våren vært en økende tendens til fristbrudd, men det er nå igjen en synkende andel fristbrudd. Det er ulike årsaker til fristbrudd, men gjennom koronatiden har en del saker blitt utsatt på grunn av manglende følgeperson når skoler og barnehager har vært stengt.

Det er gode erfaringer med en felles koordinator for tilrettelagte avhør for ENV og ENØ, og dette medfører også en felles fristforståelse i politidistriktet.

En liten nedgang i antall registrerte brudd på besøksforbud i 2020 kan muligens også ha sin bakgrunn i corona-restriksjoner. Det er hittil i år registrert 18 bruddsaker, og da særlig i partnervoldsaker/mishandlingssaker, selv om dette ikke vises av de sakene som er gjennomgått ved inspeksjonen. Disse sakene blir ikke avgjort ved FSI, men oversendt det

avsnittet som har utstedt forbudet. Forholdet til FSI beskrives som godt, også den initialletterforskning som noen ganger må gjøres på kveldstid eller i helger.

Møte om ungdomssaker

Under inspeksjonen ble det avholdt et møte hvor behandlingen av U18-saker var tema. Fra politiet deltok to av politiadvokatene med ansvar for ungdomssakene, avsnittslederne for etterforskning ved Majorstuen politistasjon, Bærum politistasjon og Asker politistasjon og de tre politifaglige etterforskningslederne (PEL) ved de tre politistasjonene med ansvar for ungdomssaker.

Bemanning og organisering

Ved Majorstuen er det to dedikerte etterforskere for U18-saker. De utfører etter behov andre etterforskningsoppdrag og de øvrige etterforskerne bidrar i U 18-saker ved behov. En slik fleksibilitet bidrar til en best mulig ressursutnyttelse. Ved Bærum politistasjon er det bare én ungdomsetterforsker, men også her jobber andre etterforskere med U18-saker ved behov. I Asker er det ikke noen faste ungdomsetterforskere, men sakene blir likevel gitt høy prioritet og følges opp av PEL. De to politiadvokatene som er såkalte "ungdomsjurister" i Sandvika, dekker både Asker og Bærum. Alle ungdomssakene fra de to kommunene føres med én av disse som ansvarlig, med mindre det er saker om seksuallovbrudd, som har egne jurister. Ved Majorstuen føres U18- saker på alle juristene på allmennavsnittet, men politiadvokaten med ansvar for ungdomssaker samarbeider tett med etterforskerne i disse sakene og er den som vanligvis møter i koordineringsgruppen (KOG) hvor sakene diskuteres. Sakene påtaleavgjøres av de enkelte påtaleansvarlige politiadvokatene.

Sakskoordinerings og behandling av sakene

Trekkreglene for U18-sakene fremgår i pkt. 7 reglene om saksansvar i Oslo politidistrikt. På spørsmål om GDE følger regelen om at hensynet til rask ferdigstilling skal gå foran prinsippet om å forene forfølgning mot samme person for flere straffbare forhold, fikk vi opplyst at de normalt forsøker å samle saker mot én og samme mistenkte. Statsadvokatene mener det er en riktig prioritering dersom det ikke medfører vesentlige forsinkelser.

Vi ønsket å forsikre oss om at opplysninger om verger i personalrapportene er riktige, og fikk opplyst at disse opplysningene rutinemessig hentes fra folkeregisteret. Videre diskuterte vi samhandlingen ned barnevernet, herunder praktiseringen av underretningsplikten i strpl. § 232 a. Med bakgrunn i vår saksgjennomgang ble det presisert at det alltid skal uøves et skjønn med hensyn til om et forhold er av "bagatellmessig art", og at man følgelig ikke må ha som fast rutine å underrette barneverntjenesten. I alle kommunene/bydelene har politiet et godt

samarbeid med barneverntjenesten, både bilateralt og gjennom KOG, hvor også andre aktører deltar. De fleste barn og verger godtar fritak for taushetsplikt, som er nødvendig for behandling i KOG. Politiet rekvirerer personundersøkelser for umyndige (PUM) hos kriminalomsorgen. Dette fungerer bra, men det er forskjeller på hvor raskt slike undersøkelser utarbeides avhengig av hvilket kontor som står for utarbeidelsen. PUMene har verdifull informasjon for påtaleavgjørelsen, og det er derfor uheldig at de en del ganger først foreligger etter at påtaleavgjørelsen er tatt. I gitte tilfeller utsetter man påtaleavgjørelsen i påvente av en PUM, noe som kan føre til at 42-dagersfristen i strpl. § 249 ikke overholdes.

Deltakerne i møtet bekreftet opplysningene fra ledelsen i GDE Vest at når man har måloppnåelse bare på 67 % når det gjelder 42-dagersfristen, skyldes det blant annet at det er en god del tidkrevende saker om seksuallovbrudd med gjerningspersoner under 18 år, samt at det for U18-sakene er en økende tendens til saker med flere gjerningspersoner. Av de oppklarte U18-sakene pr. 1.11.20 er gjennomsnittstiden 44 dager uten seksuallovbruddsakene.

Restansesituasjonen for U18-sakene er bedret i forhold til i fjor både hos etterforskerne og påtalejuristene. Det skyldes blant annet at koronasituasjonen i mars og april førte til utsatte hovedforhandlinger og derfor mer tid til å behandle saker.

På forespørsel ble det gitt synspunkter på den såkalte KUBA-satsningen (Kunnskapsbasert politiarbeid – tidligere i politiet omtalt som "problemorientert politiarbeid"). Satsningen går i korthet ut på økt innsamling og bruk av etterretningsinformasjon. Patruljene vil ha en viktig funksjon. Selv om tanken er å forebygge kriminalitet blant ungdom på sikt, ble det fremholdt at på kort sikt vil nok en slik satsning føre til flere anmeldelser.

Reaksjonsvalg

Som følge av et det er svært mange mulige reaksjoner overfor unge lovbytere, mente politiadvokatene at de kan klare å velge reaksjoner tilpasset den enkelte ungdom. Men alle de forskjellige alternativene er også utfordrende. Under fjorårets inspeksjon ble det etterlyst et påtaledirektiv og/eller en dreiebok for Oslo pd. for U18-sakene. Dreieboken er i sluttfasen og skal ferdigstilles i 2020 av politidistriktets ungdomsforum. Dette forumet er nyttig for erfaringsutveksling. Bruken av vilkår om urinprøve som vilkår til påtaleunntatelser ble diskutert. Dette er et egnet forebyggende virkemiddel, men forutsetter samtykke. Det ble fremholdt at det kan oppleves som problematisk å ilegge et slikt vilkår overfor en som har samtykket dersom andre som er mistenkt i samme sak, ikke får et slikt vilkår.

Ved brudd på vilkår for ungdomsstraff er det kriminalomsorgen som har kompetanse til å bringe saken inn for tingretten, mens det ved nye straffbare handlinger er påtalemyndigheten som bringer saken inn for retten i tråd med anklageprinsippet, jf. strl. § 52 c. På spørsmål om

en slik funksjonsdeling skaper problemer, fikk vi forsikringer om at det var en tett dialog med kriminalomsorgen slik at man unngår at det fremmes parallelle begjæringer.

Gjennomgang av saker

Sakgjennomgang SO-saker

Vi har gjennomgått totalt 36 saker som gjelder seksuelle overgrep mot barn og befatning med overgrepsmateriale. Med unntak av tre saker, var subsumsjonen i samsvar med faktiske opplysninger. Det var store ulikheter i fremdriften. Av de sakene der det var manglende fremdrift, gjaldt de fleste befatning med overgrepsmateriale, eller gjerningstidspunktet lå tilbake i tid. Årsaken til manglende fremdrift synes i et flertall av tilfellene å være at det tar tid å gjennomgå databeslag. I de sakene der vi hadde tilgang til opptak av avhør, var foreholdelse av mistenktes/siktedes rettigheter generelt tilfredsstillende. Det bemerkes likevel at det i samtlige saker med gjerningsperson under 18 år manglet notoritet for informasjon til verge og dennes frafall av rett til å være til stede under avhøret.

Saksgjennomgang - mishandling i nære relasjoner

Det ble før inspeksjonen bedt om en oversikt over saker anmeldt i 2020 som gjelder mishandling i nære relasjoner og som ikke er påtaleavgjort, og saksgjennomgangen har hatt særlig fokus på om sakene er riktig kodet (subsumert) og om sakene er etterforsket med tilstrekkelig kvalitet i initialfasen, og om brudd på besøksforbud i disse sakene blir fulgt opp på en god måte.

Det ble oversendt en liste på til sammen 113 saker. Det reelle antallet saker er noe mindre, idet flere av disse anmeldelsesnumrene er vedleggsaker til et hovedsaksnummer. Av disse 113 sakene var 7 oversendt påtaleansvarlig for avgjørelse, mens de øvrige var hos etterforsker. Det er gjennomgått 29 saker, hvorav alle som er oversendt for påtaleavgjørelse.

Hovedinntrykket er i de sakene som ikke innledes ved at en fornærmet inngir anmeldelse i ettertid, at det arbeidet som politiet utfører på et åsted eller ved en utrykning er godt. Det er i rapportene god notoritet over status på stedet, om impliserte og vitner, det er ofte dokumentasjon ved bilder og PPS-avhør er også gode.

Sakene viser dessuten at det i sakene er besluttet TA raskt, likeledes besøksforbud når det er begjært. Det er sørget for fritakserklæringer fra taushetsplikt ved behov, og ofte allerede av patruljen på stedet. Det er også besørget oppnevnt midlertidig verge når foresatte selv ikke

kan ha den rollen. Det er ingen bemerkninger til hvordan sakene er kodet i initialfasen, og nødvendige endringer er foretatt når etterforskingen nødvendiggjør dette.

Der det nok kan sees å være et forbedringspotensial er å sørge for notoritet når henvendelser eller purringer, eksempelvis fra bistandsadvokat, er besvart på e-post eller telefon, slik at dette også fremgår i saken. I enkelte saker kan det dessuten i BL se ut som om politiet over tid ikke har gjort noen etterforskingsskritt, mens det i andre systemer fremgår at etterforskingen har hatt god fremdrift, f.eks. med forsøk på å få tak i mistenkte eller vitner. Dette bør på et egnet tidspunkt også fremgå i BL-saken ved at det skrives egenrapport e.l., slik at det ikke synes som om det feilaktig har vært liggetid uten etterforsking.

I mange av sakene, og særlig de sakene hvor det gjelder frister for å beslutte og gjennomføre tilrettelagte avhør, er det mye arbeid som gjøres i denne fasen, og av mange forskjellige personer. Det er åpenbart at det må foregå omdisponeringer av etterforskere fra andre oppgaver for å søke å holde fristene. Kvaliteten på det arbeidet som gjøres, er god. Det man imidlertid også kan se er at etter denne initialfasen så kan etterforskningen avta, i noen tilfeller i betydelig grad. Dette har nok en klar sammenheng med at nye saker må prioriteres for også i disse å kunne overholde de lovbestemte fristene, noe som går på bekostning av etterforskning av allerede eksisterende saker. Det fremstår for statsadvokatene som mindre heldig at fremdrift og kontinuitet i etterforskningen av saker som allerede er prioriterte, skal være mer avhengig av hensynet til fristoppnåelse enn på vurderingen av alvorlighetsgrad og hva som kreves utført i hver enkelt sak. Det er også en klar tendens at etterforskning av partnervoldsaker hvor barn ikke er implisert, prioriteres ned når ressursene må brukes for å etterforske saker med barn.

Flere av de gjennomgåtte sakene har blitt etterforsket på grunnlag av anmeldelser eller bekymringsmeldinger fra barnevernet. Etterforskningen av disse sakene vurderes som god.

I to av sakene som er oversendt for påtaleavgjørelse, er det foreslått henleggelse. Det kan synes som om disse sakene ut fra kompleksiteten har ligget litt for lenge etter dette uten avgjørelse. Men som nevnt ovenfor er det stort arbeidspress på politiadvokatene, slik at mindre presserende arbeidsoppgaver ofte må gis lavere prioritet. Arbeidspresset og saksmengden tilsier at fire politiadvokater nok er i underkant av hva som er nødvendig for en ønsket fremdrift for å avgjøre og aktorere disse sakene.

Saksgjennomgang brann saker

I april 2019 ble ny lokal straffesaksinstruks vedtatt og det medførte den endring at mindre alvorlige brann saker ble lagt ut på de geografiske driftsenhetene. Foreløpige retningslinjer for etterforskning av bilbranner ble sendt ut til enhetene fra påtaleleder før sommeren. Disse er nå inntatt i ny lokal straffesaksinstruks. Det opplyses fra politiet at i det noen saker kan være en

utfordring når det gjelder plassering av saksansvar fordi FEE og ENV er uenig om subsumsjon og grad av alvorlighet. Det har i perioder også vært en utfordring å få kriminalteknisk bistand i saker som trekkes av ENV. Dette har medført at noen av sakene ikke har fått tilstrekkelig prioritet.

Til inspeksjonen ble det bedt om en oversikt over nærmere angitte brann saker som etter trekkreglene tilhører GDE og som er under etterforskning eller er påtaleavgjort i 2020. Fokus skulle være på om sakene var riktig kodet/subsumert, og således om saksansvaret er plassert på riktig enhet i henhold til distriktets trekkregler, samt om sakene er etterforsket med tilstrekkelig kvalitet i initialfasen, herunder om nødvendige kriminaltekniske og/eller branntekniske undersøkelser er gjennomført.

Det ble innsendt lister over avgjorte saker som var kodet som henholdsvis skadeverk og andre overtredelse av straffeloven eller brann- eller eksplosjonsloven. Av skadeverk ble åtte av 13 saker gjennomgått, for andre avgjorte brann saker ble 12 av 24 saker kontrollert. Av de uavgjorte sakene ble samtlige saker gjennomgått. Dette var 17 anmeldelser kodet som skadeverk og syv andre saker.

I de fleste av disse sakene ble anmeldelse skrevet av politiet i forbindelse med at en politipatrulje ble sendt til et åsted, hvor som regel brannvesenet var ankommet først når brannen var av et slikt omfang at dette var nødvendig. Gjennomgående var anmeldelsene av høy kvalitet, med angivelse av selve brannstedet, nødvendige opplysninger om vitner, observasjoner på stedet, eventuelt om det forelå videoovervåking, opplysninger om eventuelle gjerningspersoner og notoritet om samtaler med vitner eller mistenkte.

Flere av sakene var avgjort på grunn av mangel på opplysninger om gjerningsperson. Uavhengig av om sakene regnes som oppklart eller ikke ut fra hvilken henleggelseskode som er benyttet, var positive påtaleavgjørelser i denne gruppen i et mindretall. Noen få saker var korrekt nok henlagt på grunn av at mistenkte var under 15 år. Det var også utferdiget påtaleunntatelser for noen gjerningspersoner under 18 år, og vilkår for disse fremstår som adekvate ut fra gjeldende retningslinjer. Påtaleavgjørelsene er det ingen ytterligere bemerkninger til. Det er heller ingen bemerkninger til hvordan sakene er kodet innledningsvis, eller subsumsjon for de påtaleavgjorte sakene.

For de uavgjorte sakene er disse anmeldelsene ganske jevnt fordelt mellom at sakene er hos etterforsker eller hos påtalejurist. Det bemerkes imidlertid at for uavgjorte skadeveksaker så er mange av disse tilknyttet to litt større sakskomplekser som inneholder flere vedleggsaker. Når det gjelder saksbehandlingstiden for disse så er ingen i faresonen for at en mulig liggetid skal kunne medføre brudd på EMK art. 6 enda, men i løpet av et par måneders tid kan dette bli aktuelt.

I de sakene hvor det er skrevet åstedsrapporter og gjort branntekniske undersøkelser av politiet, fremstår dette som grundig og tilstrekkelig. Det er kun i én av de gjennomgåtte sakene, som gjaldt brann i en garasje, hvor det vurderes at slike undersøkelser nok burde ha vært foretatt. Det er innhentet ekstern brannteknisk ekspertise i de saker hvor behovet for dette også har vært vurdert som nødvendig av statsadvokaten.

Saksgjennomgang av U18-saker

Det ble tatt stikkprøver fra listene over i alt 842 U 18-saker som var under etterforskning eller som var påtaleavgjort i 2020. 28 saker ble gjennomgått og det ble først og fremst kontrollert om reglene om foreholdelse av rettigheter ved avhør av mistenkte/siktede ble fulgt og om foreholdelsen ble gjort på en forståelig måte. I saker hvor det ikke var gjort lydopptak, var det bare det som var gjengitt skriftlig som vi kunne kontrollere, og en slik kontroll vil nødvendigvis ikke være fullgod. I de avhørene hvor det er gjort lydopptak, kunne vi derimot foreta en reell kontroll. Vi lyttet til lydopptak gjort både av patruljene og av etterforskere.

Vår konklusjon er at både etterforskerne og patruljemannskapene gjør denne delen av avhørene på en god måte. Redegjørelsene for rettighetene gjøres i de aller fleste sakene på en alderstilpasset måte. I over halvparten av sakene var verge til stede under avhøret. I noen få av de sakene vi bare hadde den skriftlige rapporten å forholde oss til og verge ikke var til stede, fremgikk det ikke klart om verge var varslet. For ordens skyld nevnes at tilstedeværelse av en forsvarer ikke overflødiggjør varsling av verge.

Av forhold vi for øvrig merket oss, var ivaretagelsen av underretningsplikten til barneverntjenesten. I én av sakene skulle det ikke vært gitt underretning idet forholdet var av "bagatellmessig art", jf. straffeprosessloven § 232 a.

Oppsummering

Det er også i år vårt inntrykk at straffesaksbehandlingen i Enhet vest er effektiv og er av høy kvalitet. Straffesaksbehandlingen er godt organisert og godt ledet. Enheten nyter godt av dyktige medarbeidere både blant etterforskerne og juristene. Patruljeseksjonen inngår ikke som avdeling i statsadvokatens inspeksjon. Men med utstrakt politiarbeid på stedet er patruljemannskapenes etterforskningsinnsats ofte avgjørende for sakenes videre forløp. Det vi gjennom saksgjennomgangen har sett av politiarbeid på stedet, har også en høy kvalitet.

Overtakelsen av seksuallovbruddsaker fra tidligere Majorstuen krets fra FEE synes å ha vært et vellykket grep for politidistriktet, jf. evalueringsrapporten fra mai i år. ENV har både ressurser og kompetanse til å behandle disse sakene på en god måte. Nødvendige omprioriteringer av ressursene er gjennomført.

Det er også i år en tendens til at overholdelse av de lovbestemte fristene for tilrettelagte avhør prioriteres fremfor å arbeide med saker som er kommet lengre i etterforskningen. Dette kan på grunn av ressursmangel føre til en viss liggetid, noe som man bør forsøke å unngå.

Domstolene er for tiden svært opptatt av såkalt liggetid og gir betydelige avslag i straffen når det konstateres liggetid. Det er derfor viktig at det i aktuelle saker skrives rapport om hva som har vært gjort av etterforskning, herunder

forsøk på etterforskning, slik at det kan gis et riktig bilde av årsakene til manglende fremdrift. Her har enheten et forbedringspotensial.

Arbeidet med systematisk erfaringslæring står noe tilbake på grunn av smitteverntiltak. Det er viktig at dette arbeidet tas opp igjen når det igjen blir muligheter for det.

Stein Vale

statsadvokat

Kopi: Riksadvokaten og Politidirektoratet